

The issues of war and peace in the Christian and Muslim political and legal traditions are considered. It is concluded that although the ideas of a culture of peace originated in the period of the ancient world, during the Middle Ages they gain more and more supporters, however, given their rejection by the majority of the population, they still do not become dominant.

Keywords: *jihad, Islam, the Middle Ages, the ancient world, Christianity.*

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

УДК 347.78:004.77

Стеценко В. Ю., Гоцуляк О. О.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ В СФЕРІ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

У статті розглянуто актуальні проблеми захисту авторських прав у мережі Інтернет. Описано найбільш поширені способи порушення авторських прав у глобальній мережі. Проаналізовано законодавчу базу України в сфері захисту авторських прав. Закцентовано увагу на необхідності захисту об'єктів інтелектуальної власності. Зазначено ефективні шляхи вирішення проблем охорони об'єктів авторських прав в мережі Інтернет. Запропоновано заходи протидії порушенню авторських прав.

Ключові слова: *авторське право, об'єкти інтелектуальної власності, мережа Інтернет, інформаційний простір, захист прав, плагіат.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, в умовах швидкої глобалізації суспільства, питання протидії порушенню авторських прав в мережі Інтернет набуває все більшого значення. Надсучасні досягнення в області цифрових технологій стають серйозною перешкодою для забезпечення ефективного захисту об'єктів авторсько-правової охорони.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні основи захисту авторських прав в мережі Інтернет були висвітлені у працях багатьох дослідників, а саме: Белова В. В., Дмитришина В. С., Дроб'язка В. С., Панова М. І., Пастухова О. М., Римаренко І. В., Ріппа П. С., Якубівської Ю. Є. тощо. Однак проблеми практичної протидії порушенню авторських прав в мережі Інтернет залишаються дискусійними.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. У статті наведено актуальні проблеми захисту авторських прав в Інтернет-мережі, які визначаються сучасним розвитком суспільства.

Цілі статті. Стаття присвячена дослідженню і аналізу проблем захисту авторських прав в мережі Інтернет, а також висвітленню основних способів протидії порушенню зазначених прав.

Завдання статті: проаналізувати основні проблеми в сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет та виокремити шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що в умовах науково-технічного розвитку суспільства, великий пріоритет має саме інтелектуальна діяльність. Головним

чином завдяки творчості авторів, створюється та розвивається телебачення, кінематограф, видавнича справа, чия діяльність заснована на використанні творів, які охороняються законом. Основним осередком для розміщення багатьох об'єктів авторського права стала Всесвітня мережа Інтернет. Поява нової сфери інформаційного обміну відкрила безліч можливостей кожній людині отримати доступ до результатів творчої та наукової діяльності всього світу. Однак, одночасно, це спричинило серйозні проблеми у сфері захисту об'єктів інтелектуальної власності. Будь-яке використання об'єктів виключних прав зачіпає інтереси різних сторін і тому постає необхідність їх збалансування.

Ціль Інтернету надати можливості для наукового, економічного, політичного, правового, культурного, освітнього, соціального розвитку суспільства шляхом полегшення доступу до об'єктів інтелектуальної власності, обернулася колосальною проблемою для всього світу. Тому, питання охорони і захисту авторських прав в мережі Інтернет потребує рішучих дій з боку держави.

Відповідно до ч. 2 ст. 27 Загальної Декларації прав людини, кожна особа має право на захист її моральних, матеріальних інтересів, які являються результатом наукових, літературних або художніх праць, автором яких вона є [6, ст. 27]. З огляду на це, під захистом авторських прав зазвичай мається на увазі сукупність способів і заходів, спрямованих на відновлення чи визнання зазначених прав, захист інтересів їх власників при порушенні або оспорюванні.

Авторсько-правова охорона є комплексним явищем і повинна включати в себе: нормативне закріплення основних положень авторського права та суміжних прав, розробку основних механізмів їх реалізації, визначення рівня впливу міжнародного законодавства на дану сферу регулювання, створення системи державних органів, наділених спеціальною компетенцією у галузі реалізації зазначених прав.

На даний час основною проблемою у сфері захисту авторських прав є недостатній рівень правового регулювання. Так, Рудник Т. В. вбачає причинний зв'язок у відсутності взаємообумовлених нормативно-правових актів, які б врегульовували відносини даної сфери, а також у недоліках роботи органів виконавчої і судової влади, недовіри до них суспільства, відсутність єдності нормативно-правових актів, які б повною мірою врегульовували дані правовідносини, неможливість простеження і контролю подальшого використання об'єктів авторських прав Всесвітнім простором, складність збору доказової бази [11, с. 73]. Кирилюк В. А. зазначає, що основною причиною виступає відсутність дієвих механізмів захисту авторських прав, а також підтримка користувачами Мережі позицій вільного розповсюдження, доступу і копіювання інформації [9, с. 129].

Конституція України в ст. 41 закріпила положення, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [1, ст.41]. А ст. 54 Основного закону надає громадянам гарантії свободи літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Крім того, питання авторських прав регулюються нормами Цивільного кодексу України, законів України “Про авторське право і суміжні права”, “Про кінематографію”, “Про телебачення і радіомовлення”, “Про видавничу справу”, “Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм” [5, ст. 2]. У Кодексі України про адміністративні правопорушення містяться норми щодо наступних складів адміністративних правопорушень у сфері авторсько-правових відносин: ст. 51-2 – незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності; ст. 164-9 – незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних; ст. 164-18 – наведення завідомо недостовірної інформації у заявах про припинення авторського права і(або) суміжних прав, вчинених з використанням мережі Інтернет [4]. А ст. 176 Кримінального кодексу України передбачає кримінальну

відповідальність за порушення авторського і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному, великому та особливо великому розмірах [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що охорона об'єктів інтелектуальної власності проводиться хаотично сформованими нормами законодавства, а єдина, кодифікована, цілісна, взаємоузгоджена правова база врегулювання авторських відносин відсутня.

Крім того, варто наголосити, що загальні заходи охорони об'єктів інтелектуальної власності є малоефективними. Тому необхідно створити сучасну, високотехнологічну систему спеціальних органів, створену саме для захисту авторських прав в Мережі Інтернет.

Прикладами неконтрольованого використання об'єктів авторсько-правової охорони можна назвати: контрафакцію, ІТ-піратство, копіювання зображень, статей, звукових сигналів, ознайомлення з ними необмеженої кількості людей. Найрозповсюдженішим серед них являється опублікування твору особою, яка не є його автором – плагіат. Його передумовою стало “свавілля” в мережі Інтернет, тобто полегшений доступ і необмежене використання інформації. Плагіат порушує майнові та особисті немайнові права автора. Копіювання статей, фотографій, відеозаписів, звукових сигналів, книг, їх зміна без згоди автора, привласнення чужого авторства, перекладання текстів без посилання на першоджерело набули масового характеру. Враховуючи це, слід зазначити, що в разі відсутності на сайті інформації про автора твору особа, яка використовує твір, не звільняється від відповідальності за несанкціоноване використання об'єктів інтелектуальної власності.

Наступною актуальною проблемою є розповсюдження чужих матеріалів в Мережі і надання необмеженого доступу до них без згоди автора. Під час його звернення за відновленням своїх порушених авторських прав виникають певні труднощі у поясненні правової позиції і зборі доказової бази. Складність цього питання полягає в тому, що, внаслідок науково-технічного прогресу, користувач може з легкістю видалити “викрадений” матеріал одним натисканням клавіші [7, с. 28]. Ще однією перешкодою на шляху ефективної протидії порушенню авторських прав є складність ідентифікації користувачів в Інтернет-мережі. Це, в свою чергу, призводить до неможливості визначити структуру правовідносин, які виникають в інформаційному просторі.

Технічний прогрес вдосконалив захист і охорону авторських й суміжних прав, проте, одночасно з цим, приніс глобальні проблеми нового характеру, які до цього часу є невирішеними. Останнім часом набувають поширення прийоми та заходи для обходу технологій захисту авторського права, що є неприпустимим і протизаконним. У зв'язку з цим постає необхідність впровадження суворого контролю та заборони виготовлення й розповсюдження різноманітних пристроїв, призначення яких полягає в “обмані” науково-технічних засобів охорони [8, с. 72]. Також, було б доцільним організувати окремих відділ висококваліфікованих ІТ-спеціалістів для моніторингу користувачів Інтернет-мережі.

Виходячи з глобального характеру мережі Інтернет, для досягнення мети захисту прав і свобод людини та подальшого розвитку всесвітнього інформаційного простору, вироблено багато способів протидії порушенню авторських прав, під якими розуміють матеріальні та правові інструменти, вимоги і міри примусового впливу, за допомогою яких здійснюється охорона від посягання на авторські права, визнання порушених авторських прав та їх відновлення.

Цікавими і найбільш перспективними є запропоновані Пастуховим О. М. наступні шляхи вирішення існуючих проблем у вищезазначеній сфері. Одним із найбільш ефективних засобів охорони авторських прав являються контракти. При належному оформленні вони надають авторам повноваження контролювати подальше використання їх об'єктів інтелектуальної власності. Наступним цікавим методом охорони є використання цифрових марок. Так, найбільш розповсюдженою виступає система

“цифрових водяних знаків”, впроваджуваних у твори в мережі Інтернет. Їх перевага полягає в тому, що при звичайному візуальному розгляді зображення користувач не бачить жодних закодованих позначень – імені автора або ж року видання. Але потім, при застосуванні певного програмного засобу, можна довести те, що використані файли містять додаткову інформацію, яка вказує на особу, що її записала. Досить ефективним є обмеження доступу до матеріалів, розміщених в мережі Інтернет. Наприклад, інформаційні бази деяких архівів доступні тільки за попередню плату. Крім того, захистити авторські права можна шляхом функціональних обмежень, які власник авторського права впроваджує при наданні користувачеві примірник твору. Способами протидії порушенням являються й методи криптографічного перетворення матеріалів. Таким є шифрування, використання якого дозволяє обмежити або повністю виключити можливість копіювання творів. Науковець виокремлює також використання цифрового підпису, суть якого полягає в тому, що він дозволяє ідентифікувати справжнього автора того чи іншого твору, тим самим знімаючи у контрагента будь-які сумніви про те, з ким він має справу. Цікавим є прийом “годинникової бомби”. Суть цього підходу полягає в тому, що власник авторських прав розповсюджує функціонально повноцінний об’єкт інтелектуальної власності, але встановлює дату, після якої доступ до нього буде неможливим. Один з варіантів такого методу передбачає закриття продавцем доступу до твору після певної кількості користувань [10, с. 92-95]. Впровадження зазначених способів може стати ефективним інструментарієм у боротьбі проти порушення авторських прав. Однак, прогалини законодавчої бази України не дають можливості імплементувати їх.

Висновки. Отже, підсумовуючи, варто зазначити, що Інтернет є важливою всесвітньою інформаційною системою загального доступу. Проаналізувавши актуальні проблеми в сфері захисту авторських прав у Всесвітньому інформаційному просторі, можна зробити висновок, що вітчизняне законодавство потребує детального вдосконалення з метою ефективного захисту авторських прав у сучасних реаліях. Досліджуючи використання об’єктів виключних прав в мережі Інтернет, можна визначити декілька нагальних правових проблем. Так, у зв’язку з недостатньою контрольованістю Всесвітнього інформаційного простору, масштабний доступ до необхідних об’єктів авторських прав відкривається одночасно для мільйонів користувачів. У зв’язку з цим, майже неможливо запобігти подальшому розповсюдженню. Вільне відкриття об’єктів в Мережі дає можливість їх використання фактично в усьому світі, в тому числі перебуваючи на території, де відповідні права не діють.

Проте, основною проблемою, яка постає в цьому напрямку, є те, що нормативно-правова база України відстає від швидкого технічного розвитку та реалій суспільного життя у галузі інтелектуальної власності. Це, в свою чергу, призводить до неврегульованості зазначеної сфери нормами законодавства. Саме тому, на сьогоднішній день, нагальним для законодавців та науковців є питання вдосконалення правового регулювання правовідносин у сфері використання об’єктів інтелектуальної власності для забезпечення ефективного захисту авторських прав в мережі Інтернет.

Дослідження свідчать, що організовані дії зі скорочення рівня незаконного копіювання та розповсюдження інформації в мережі Інтернет в Україні повинні стати пріоритетною політикою. Для цього необхідно: збільшити обізнаність суспільства про цінність інтелектуальної власності, створити дієві механізми контролю за дотриманням авторських прав, встановити жорсткий контроль за незаконним привласненням або запозиченням на інновації в галузі ІТ-технологій, зміцнити контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності з допомогою спеціальних ресурсів, включаючи спеціалізовані органи контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності, поліпшити співробітництво між державними органами та недержавними установами в сфері інтелектуальної власності, проводити наполегливу роз’яснювальну роботу шляхом

популяризації використання легальних матеріалів в державних установах, на підприємствах різних форм власності, користувачами мережі Інтернет.

Використані джерела:

1. Конституція України [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. 141 с. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 461. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15>
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-П [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. 131 с. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. № 51. ст. 1122. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
5. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
6. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. Ст. 3103. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
7. Аврамова О. С., Разіна О. І. Проблеми захисту авторських прав в Інтернеті. *Вісник НТУ "ХПІ"*. Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. Х. : НТУ "ХПІ", 2013. № 6 (980). С. 26–29.
8. Грігор'янець Г. І. Деякі проблемні питання захисту об'єктів авторського права від піратства в мережі Інтернет. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 4. С. 70-72.
9. Кирилюк А. В. Проблеми захисту авторських прав в мережі Інтернет. *Часопис цивілістики*. № 16. С. 126-130.
10. Пастухов О. М. Авторське право в Інтернеті. К. : Школа, 2004. 144 с.
11. Рудник Т. В. Деякі проблемні питання захисту авторського права в Україні. *Юридичний вісник*. 2009. № 1 (10). С. 74-77.

Stetsenko V., Hotsuliak O. Current problems regarding copyright protection on the Internet

The article considers topical issues of copyright protection on the Internet. The most common ways to infringe copyright on the World Wide Web are described. The legislative base of Ukraine in the field of copyright protection is analyzed. The focus is on the need to protect intellectual property. There are effective ways to address copyright issues online. Measures to counteract copyright infringement are proposed.

Keywords: *copyright, intellectual property, Internet, information space, rights protection, plagiarism.*

ТРУДОВЕ ПРАВО

УДК 342.734-055.2(09)(477)

Купіна Л. Ф., Красенко М. М.

ПРАВО НА ПРАЦЮ ЖІНОК: ІСТОРІЯ ПРАВОВОЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Статтю присвячено історії становлення та розвитку правої легалізації права на працю жінок в Україні. Досліджено історичні етапи розвитку правої легалізації права жінки на працю. Проаналізовано сучасний стан розвитку нормативно-правової бази українського законодавства, яке гарантує право на працю жінок.